

שיטות מחקר איכותניות

תכנית המ.א.

פרופ' דפנה כרמלי

א. רקע

המחקר האיכותני מתמקד בניסיון להבין התנסויות חברתיות מנקודת מבטם של המשתתפים. דגש מושם על זיהוי ופענוח של המשמעויות והפירושים הניתנים למצבים ולתופעות. לשם כך, נחוצה גישה מחקרית ושיטות עבודה ייחודיות, הנבדלות, באופן מהותי מאלה המקובלות במחקר כמותני. למעשה, כל שלב בעבודה, מהגדרת הנושא ומיקוד של שאלת מחקר, עד קביעת השיטות שתיושמה, איסוף הנתונים וניתוחם, מצריך מודעות ומיומנות ייחודיים, ובכלל זה, התבוננות רפלקסיבית של החוקרת על עצמה ועל עבודתה. השנה, בשל המגיפה, ניתן לבחור נושאים הקשורים במצב הריג.

ב. מטרת הקורס

מטרת הקורס היא להקנות לסטודנטים הבנה וכישורים מעשיים בתחום המחקר האיכותני. לשם כך נבחן באופן ביקורתי ונתרגל

- הנחות יסוד ומושגים תיאורטיים עליהם מתבססת הפרדיגמה האיכותנית.
- בחירת נושא וניסוח שאלת מחקר איכותנית
- תכנון ופיתוח של מערך מחקר איכותני
- איסוף וניתוח של נתונים איכותניים: תצפיות, ראיונות מובנים למחצה, ניתוח טקסטים
- תהליכים אישיים שחווה החוקר במהלך המחקר
- סוגיות אתיות ודרכי התמודדות עמן
- כתיבת דו"ח מחקר איכותני

ג. מתכונת הקורס

- המפגשים יתקיימו במתכונת של הרצאות, דיונים, ותרגול אקטיבי.
- הסטודנטים יתבקשו לבצע קריאה, תרגול וסיכום בכתב של תהליכי מחקר איכותני. התרגיל יכלול ביצוע, שקלוט וניתוח של ראיון מובנה למחצה, על פי מדריך ראיון שיחבר כל סטודנט וכן ניתוח טקסט או תצפית (אחד מתוך השניים), הקשור באותו נושא. בסיום הקורס יוגשו הללו כעבודה מסכמת (רי' פירוט בהמשך).

ד. חובות הקורס:

- נוכחות סדירה והשתתפות פעילה בשיעורים - חובה - 10% מהציון
- קריאת החומרים הביבליוגרפים (דרישת מעבר)
- מטלת סיום:
 - ראיון מובנה למחצה: מדריך ראיון + תמלול + ניתוח – 50%
 - ניתוח טקסט או תצפית (אחד מתוך השניים) + ניתוח - 30%

שימו לב: יש להשיג בכל אחד ממרכיבי הציון 65 לפחות.

שיטות מחקר איכותניות – תכנית מ.א. – תשפ"א
פרופ' דפנה כרמלי

נושאי הקורס: תכנית טנטטיבית, יתכנו שינויים

קריאת חובה	מטלה	נושא	
		פתיחה והיכרות	.1
		מבוא : יסודות המחקר האיכותני – בחינה השוואתית ביחס למחקר כמותני מבוא (המשך)	.2 .3
		ראיון מובנה למחצה - היבטים מילוליים ולא מילוליים, מדריך ראיון	.4
מאמר יהודיות	כתיבת מדריך ראיון, תרגול ראיון מובנה למחצה, תמלול, זיהוי וניתוח מוטיבים שעלו מתוך הראיון.	ראיון מובנה למחצה - תירגול	.5
		ראיון מובנה: תירגול + הכנה לבחירת נושאים לעבודות	.6
	הכנת נושאים לעבודות	דיון בעבודות	.7
Emerson J.P. 1970. Behavior in private places: sustaining definitions of reality in gynecological examinations. Recent Sociology, No. 2, 74-97. בירנבוים-כרמלי ד. 2000. צפונים: על מעמד בינוני ישראלי, ירושלים: הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, פרק י"ב: יחסי שכנות ומוגבלותם, עמ' 192-208.	מה למדת מן הסרט? למשל, על איסלנד, על יחסי מגדר, יחסי משפחה, אקולוגיה, גלובליזציה	תצפית: צפייה בסרט: אישה במלחמה מהם ממצאים איכותניים וכיצד אנו מפיקים אותם?	.8
ערכו תצפית בשדה שתבחרו וציינו בנקודות את התובנות שאספתם	ערכו תצפית. תארו בקצרה את שדה התצפית וציינו בנקודות תובנות עיקריות (עד 300 מלים; תיאור בנקודות)	דיון בתצפיות הסטודנטים	.9
Dapnha Birenbaum-Carmeli, Yoram S. Carmeli, Rina Cohen. (2000). 'Our	להביא לשיעור הבא טקסטים לניתוח, למשל: כתבות	ניתוח טקסט	.10

first 'IVF baby': Israel's and Canada's Press coverage of procreative technology. <i>International Journal of Sociology and Social Policy</i> , 20(7), 1-38.	מעיתונים, פרסומות, ספרי ילדים, עלוני הסברה		
	בחרי טקסט כלשהו הקשור לשדה המחקר שלך והצביעי על מוטיבים שאת מזהה בו	ניתוח טקסט : תירגול	11.
ווייט, וויליאם פ'. 1998. "התפתחותו של מחקר חבורת קרן הרחוב". בתוך שוקד מ' ודשן ש' החוויה הבין-תרבותית. מקראה באנתרופולוגיה. ירושלים ותל-אביב : שוקן. עמ' 357-372. כרמלי, יורם. 1991. "הזר והלץ : לקחים מתצפית משתתפת בקרקס". במה : רבעון לדרמה. מס' 123-124, עמ' 88-104.		עבודות סטודנטים או מערך המחקר : נושא מחקר, שאלת מחקר, שדה מחקר, אוכלוסיית מחקר, החוקר כ"כלי מחקר", סוגיות אתיות במחקר וכתובה איכותנית + תכנון מערך מחקר כיתתי	12.
		דיון בעבודות	13.

מטלות הקורס

1. ריאיון מובנה למחצה : מטרת הריאיון ; הרציונל לבחירה ; מדריך לריאיון המוצע ; מוטיבים שעלו מתוך הריאיון שבצעת. (תמלול הריאיון ייכלל בנספח).
2. תיאור התצפיות שערכת בשדה המחקר או ניתוח טקסט הקשור לשדה המחקר ותובנות שעלו מתוכן (300-600 מלים ; הטקסט יצורף בנספח).
3. קשרים וזיקות בין סוגי הממצאים השונים שאספת : כיצד הממצאים לסוגיהם מעשירים את הבנתנו?
4. בעיות אתיות קיימות או אפשריות במחקר שהצעת

המטלות תבוצענה בזוגות.

מועד ההגשה : 1.10.21

העבודות יוגשו ברווח כפול, גופן 12. זכרו למספר את העמודים!

ספרים בנושא

צבר בן-יהושע, נ. (עורכת) (2001). **מסורות וזרמים במחקר האיכותי**, לוד : דביר.

- קופפרברג, ע. (עורכת). (2010). *חקר הטקסט והשיח: ראשומון של שיטות מחקר*. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. **P302.H45 2010**
- קסן, ל. וקרומר-נבו, מ. (עורכות). (2010). *ניתוח נתונים במחקר איכותני*. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. **LB1028.N59 2010**
- שלסקי, ש. ואלפרט, ב. (2007). *דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבניית כטקסט*. תל-אביב: מכון מופ"ת. **LB1028.S395 2007**
- שקדי, א. (2003). *מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום*. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב. **שמו"ר H61.S5185 2003**
- תובל-משיח, ר. וספקטור-מרזל, ג. (עורכות). (2010), *מחקר נרטיבי: תאוריה, יצירה ופרשנות*. ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש מאגנס. **H62.M352 2010**
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. **שמו"ר H61.C73 2007**
- Holloway, I., & Wheeler, S. (2002). *Qualitative research in nursing* (2nd ed.). Oxford, Great Britain: Blackwell. **RT81.5.H65 2002**
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R., & Zilber, T. (1998). *Narrative research: Reading, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage. **שמו"ר P302.7.L5381998**
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. New York: International University Press. **שמו"ר B828.2.L56 1985**

רשימת קריאה על פי נושאי הקורס

**מבוא : יסודות המחקר האיכותני
בחינה השוואתית ביחס למחקר כמותני**

- צבר בן-יהושע, נ. (2001). מבוא: ההיסטוריה של המחקר האיכותני, השפעות וזרמים. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 13 - 20). לוד: דביר.
- שקדי, א. (2003). מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב. פרק 1: הנחות המחקר האיכותני-קונסטרוקטיבי, עמ' 23-36.

**שדה מחקר, נושא מחקר, שאלת מחקר – בחירה, מיקוד, ניסוח
המערך המתודולוגי במחקר איכותני: אוכלוסיית הנחקרים, תיקוף ומהימנות**

- שקדי, א. (2003). פרספקטיבה מושגית, שאלות המחקר ועיצוב המחקר, בתוך: שקדי, א. מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב. עמ' 37-54.

שקדי, א. (2003). פרק 13: סטנדרטים של איכות המחקר, בתוך: שקדי, א. מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב, עמ' 227-242.

Birenbaum-Carmeli D., Y. S. Carmeli and S. Gornostayev (2008) Researching sensitive fields: Some lessons from a study of sperm donors in Israel, *International Journal of Sociology and Social Policy*, 28 (11/12), 425-439

ראיון מובנה למחצה - היבטים מילוליים ולא מילוליים, מדריך ראיון

גילת, ע. והרץ-לזרוביץ, ר. 2010. שיטה לראיון וניתוח סיפור חיים המבוססת על הגישה הנרטיבית-טיפולית, בתוך קסן, ל. וקרומר-נבו, מ. (עורכות). (2010). **ניתוח נתונים במחקר איכותני**. באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. **LB1028.N59 2010**

Manderson, L., Bennett, E., & Andajani-Sutjahjo, S. (2006). The social dynamics of the interview: Age, class, and gender. *Qualitative Health Research*, 16, 1317-1334.

Katherine R. Hampshire, Mwenza T. Blell, Bob Simpson. 2012. 'Everybody is moving on': Infertility, relationality and the aesthetics of family among British-Pakistani Muslims, *Social Science & Medicine*, 74(7), 1045-1052

Carmeli, Yoram S. and Birenbaum-Carmeli, D. (2000). Ritualizing the 'Natural Family': Secrecy in Israeli Donor Insemination, *Science as Culture*, 9(3): 301-325.

תצפיות וניתוח תוכן

בירנבוים-כרמלי ד. 2000. צפונים: על מעמד בינוני ישראלי, ירושלים: הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, פרק י"ב: יחסי שכנות ומוגבלותם, עמ' 192-208. (תצפיות)

Emerson J.P. 1970. Behavior in private places: sustaining definitions of reality in gynecological examinations. *Recent Sociology*, No. 2, 74-97. (תצפיות)

Daphna Birenbaum-Carmeli, Yoram S. Carmeli, Rina Cohen. (2000). 'Our first 'IVF baby': Israel's and Canada's Press coverage of procreative technology. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 20(7), 1-38. (ניתוח טקסטים)

גמליאל, טי. 2003. הסגנון המקאברי: מקרה-מחקר על התמודדות עם מוות, מגמות, מב (2), 240-262. (מקרה מחקר)

עיבוד וניתוח של נתונים וממצאים

ליבלך, ע. ותובל-משיח, ר. (2010) בין השלם לחלקיו, ובין תוכן לצורה. בתוך ל. קסן ומ. קרומר-נבו (עורכות), **ניתוח נתונים במחקר איכותני** (עמ' 21-42). באר-שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

שקדי, א. (2003). **מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום**. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב, פרק 5: עקרונות ניתוח הנתונים, עמ' 93-110.

Tsipy Ivry. 2010. Kosher medicine and medicalized halacha: An exploration of triadic relations among Israeli rabbis, doctors, and infertility patients. *American Ethnologist*, Vol. 37, Issue 4

כתיבת דו"ח מחקר

גירץ, קליפורד, 1990. "תאור גדוש: לקראת תיאוריית תרבות פרשנית", עמ' 40-15. בתוך פרשנות של תרבויות. תל-אביב: כתר.

שקדי, א. (2003). פרק 13: סטנדרטים של איכות המחקר, מילים מנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב. עמ' 227-242.

החוקר כ"כלי מחקר"

ווייט, וויליאם פ'. 1998. "התפתחותו של מחקר חבורת קרן הרחוב". בתוך שוקד מ' ודשן ש' החוויה הבין-תרבותית. מקראה באנתרופולוגיה. ירושלים ותל-אביב: שוקן. עמ' 372-357.

אלאור תמר, 1998. בפסח הבא: נשים ואוריינות בציונות הדתית. תל-אביב: עם עובד, עמ' 84-47.

כרמלי, יורם. 1991. "הזר והלץ: לקחים מתצפית משתתפת בקרקס". במה: רבעון לדרמה. מס' 123-124, עמ' 104-88.

סוגיות אתיות במחקר איכותני

דושניק, ל., וצבר בן-יהושע, נ. (2001). אתיקה של המחקר האיכותני. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 343-368). לוד: דביר.

Goldblatt H., Karnieli-Miller O., Neumann M. (2010). Sharing qualitative research findings with participants: Study experiences of methodological and ethical dilemmas, *Patient Education and Counseling*

Karnieli-Miller, O., Strier, R., & Pessach, L. (2009). Power relations in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 19, 279-289.